

Svarskrift

Til

Østre Landsrets 7. afdeling

I sagsnr. B-420-13:

c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København K
(advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
(Kammeradvokaten v/ advokat Peter Biering)

møder jeg for sagsøgte og nedlægger følgende

Påstande

Principal: Afvisning

Subsidiært: Frifindelse

1. PROCESSUELLE BEGÆRINGER

Denne sag er den 5. i et sagskompleks med 4 andre sager, alle verserende ved Østre Landsrets 7. afdeling (sag nr. B-3534-12, sag nr. B-3421-11, sag nr. B-397-12 og sag nr. B-1162-12).

Den 13. maj 2013 ophævede landsretten sagens berostillelse og besluttede at genoptage forberedelsen af sagen. Afgørende må herefter efter Forsvarsministeriets opfattelse være, at denne sag bringes på processuelt samme stadie som de øvrige 4 sager, og på den baggrund mener Forsvarsministeriet ikke, at der er behov for at afholde et særskilt forberede retsmøde.

1.1 Procesfuldmagt

Forsvarsministeriet anmoder om, at sagen udsættes på, at advokat Christian Harlang tilvejebringer dokumentation for, at sagsøgerne er bekendt med denne retssag og ønsker sagen ført ved de danske domstole, samt at sagsøgerne har indgivet procesfuldmagt til advokat Christian Harlang, jf. retsplejelovens § 265, stk. 2.

Der er som bilag 17-28 fremlagt procesfuldmagter til advokat Christian Harlang af 20.- 21. december 2012 samt kopi af pas.

Forsvarsministeriet har ingen bemærkninger hertil og går ud fra, at landsretten på dette grundlag tager stilling til, hvorvidt advokat Christian Harlang har tilvejebragt det fornødne bevis, jf. retsplejelovens § 265, stk. 2.

1.2 Sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger

Forsvarsministeriet anmoder om, at sagsøgerne pålægges at stille sikkerhed for sagsomkostninger, jf. retsplejelovens § 321, stk. 1.

Begrundelsen er, at det fremgår af stævningen, side 6, at sagsøgerne bor i Basra i Irak. Herudover indeholder hverken stævningen eller de fremlagte procesfuldmagter, med undtagelse af procesfuldmagten i bilag 17, oplysninger om sagsøgernes præcise adresser, som vil kunne bidrage til en identifikation af sagsøgerne.

En inddrivelse af sagsomkostninger, som Forsvarsministeriet måtte blive tilkendt, vil derfor blive både ressource- og tidskrævende. Hertil kommer en faktisk usikkerhed om sagsøgernes betalingsevne og -vilje.

Udgangspunktet i retsplejelovens § 321, stk. 1, 1. pkt., kan kun fraviges af to grunde, nemlig såfremt der (1) foreligger "særlige grunde", jf. retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt., eller (2) såfremt sagsøgerne har bopæl eller hjemsted i et land, hvor en sagsøger, der har bopæl eller hjemsted i Danmark, er fritaget for sagsomkostninger, jf. retsplejelovens § 321, stk. 2. Irak har ikke tiltrådt Haagerkonventionen om Civilprocessen af 1. marts 1954.

Det gøres gældende, at der ikke foreligger sådanne særlige grunde, der bør medføre, at landsretten kan fritage fra kravet om sikkerhedsstillelse i medfør af retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt.

Det bemærkes i den forbindelse, at det fremgår af forarbejderne til retsplejelovens § 321, stk. 1, jf. Folketingstidende 2004-2005, 2. samling, Tillæg A, side 5556, at reglen om, at retten kan fritage for sikkerhedsstillelse, hvis særlige grunde taler for det, "*forudsættes anvendt sjældent*".

Til støtte for anmodningen om sikkerhedsstillelse henvises til Østre Landsrets kendelser af 8. juni 2012 i sag nr. B-3421-11 og i sag nr. B-397-12 (**bilag A**), af 10. august 2012 i sag nr. B-1162-12 (**bilag B**) og af 7. januar 2013 i sag nr. B-3534-12 (**bilag C**), alle retssager tilhørende samme sagskompleks som den foreliggende, hvor irakere med bopæl i Kuwait, Bahrain og Irak blev pålagt at stille sikkerhed for kr. 40.000 for hver individuel sagsøger.

Det bemærkes, at Procesbevillingsnævnet ved afgørelser af 15. marts 2013 meddelte sagsøgerne begrænset tilladelse, jf. retsplejelovens § 392, stk. 2, 3. pkt., til kære til Højesteret af de nævnte kendelser for så vidt angår spørgsmålet om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger.

Endvidere henvises til Østre Landsrets kendelse af 30. juni 2008 i sag nr. B-1627-07 (**bilag D**), hvor en afghansk statsborger med bopæl i Afghanistan blev pålagt at stille sikkerhed for kr. 80.000 i en sag anlagt mod Forsvarsministeriet vedrørende dennes tilbageholdelse af danske styrker i Afghanistan.

1.3 Udskillelse til særskilt behandling

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at procesøkonomiske hensyn taler for en udskillelse af de formelle og visse materielle spørgsmål i sagen.

I de 4 ovennævnte retssager i samme sagskompleks (sag nr. B-3421-11, sag nr. B-397-12, sag nr. B-1162-12 og sag nr. B-3534-12), der alle ligeledes verserer ved Østre Landsrets 7. afdeling, har landsretten ved kendelse af 7. januar 2013 (bilag C) besluttet at udskille spørgsmålene om forældelse, om sagsøgernes processuelle partsevne og om afvisning af sagsøgernes påstand 2 til særskilt forlods behandling, jf. retsplejelovens § 253, stk. 1.

Med henblik på den ensartet og samtidig behandling af alle sager i sagskomplekset anmoder Forsvarsministeriet derfor af tilsvarende grunde om, at spørgsmålene om

- 1) sagsøgernes processuelle partsevne, jf. pkt. 2.1,
- 2) forældelse af påstand 1, jf. pkt. 7.1, samt
- 3) afvisning af påstand 2,

udskilles til særskilt forlods behandling, jf. retsplejelovens § 253, stk. 1.

1.4 Sammenlægning af sagerne

Forsvarsministeriet kan tilslutte sig sagsøgerens anmodning om en sammenlægning af denne sag med de verserende sager nr. B-3534-12 (

Forsvarsministeriet), nr. B-3421-11 (mod Forsvarsministeriet), nr. B-397-12 (mod Forsvarsministeriet) og nr. B-1162-12 (mod Forsvarsministeriet). En sådan sammenlægning må navnlig i relation til eventuelle kæremål og editions- og vidnebegæringer anses for både hensigtsmæssig og tidsbesparende.

2. SAGENS FAKTISKE OMSTÆNDIGHEDER

Sagsøger 12-23's sagsfremstilling, jf. stævningen side 7 ff, stemmer på afgørende punkter ikke overens med Forsvarsministeriets opfattelse af handlingsforløbet i sagen.

Med hensyn til sagens faktiske omstændigheder henviser Forsvarsministeriet til det, der er anført i svarskrift af 14. december 2011 og duplikken af 2. marts 2012 i sag nr. B-3421-11 (mod Forsvarsministeriet). Derudover henviser Forsvarsministeriet til Forsvarskommandoens notat af 1. marts 2012 vedr. beskrivelse af operation GREEN DESERT, som er fremlagt af Forsvarsministeriet som bilag U i sag nr. B-3421-11 (mod Forsvarsministeriet).

Heraf fremgår bl.a.:

- at initiativet til Operation Green Desert kom fra de irakiske styrker,
- at de danske styrkers rolle var at bistå og rådgive de irakiske styrker og eventuelt støtte med en reservestyrke, hvis det blev nødvendigt,
- at det var forudsat, at de irakiske styrker selv skulle gennemføre operationen, herunder foretage afsøgninger af målene og de nødvendige tilbageholdelser,
- at danske styrker ikke foretog nogen tilbageholdelser under operationen, og

- at danske styrker hverken deltog i eller forestod de efterfølgende afhøringer af de tilbageholdte personer på Shaibah Logistics Base.

Af stævningen fremgår, at sagsøgerne blev tilbageholdt foran en moské i Az Zubayr by.

Af stævningen fremgår endvidere, at samtlige sagsøgere den 25. november 2004 om morgenen, efter at være blevet tilbageholdt ved moskéen, blev kørt til Akka-basen, jf. stævningens side 10, afsnit 1. Herefter blev de efter det oplyste kørt til den britiske base Shaibah Logistics Base og samme dag overført til Al-Shu'oon fængslet, jf. stævningen, side 10, afsnit 1-3.

Ifølge stævningen, side 11-16, blev sagsøger 12 løsladt efter 7 dages frihedsberøvelse, dvs. ca. primo december 2004, mens sagsøger 14, 15, 20, 21 og 23 blev løsladt den 6. december 2004, dvs. efter ca. 12 dages frihedsberøvelse, og sagsøger 16, 17, 18, 19 og 22 blev løsladt den 12. december 2004, dvs. efter ca. 18 dages frihedsberøvelse.

Sagsøgernes fremstilling af de faktiske omstændigheder i sagen er ikke dokumenteret og på flere punkter mangelfuld. Sagsøgerne opfordres(A) på den baggrund til at udarbejde en fyldestgørende sagsfremstilling og til at fremlægge den dokumentation herfor.

For så vidt angår sagsøgernes opfordring (1) og (2), jf. stævningen, side 25-26, henvises til besvarelsen af de tilsvarende opfordringer i de 4 øvrige retssager, jf. f.eks. Forsvarsministeriets svarskrift af 14. december 2011 i sagen mod Forsvarsministeriet, side 6f.

Ifølge stævningen, side 6, sidste og andet sidste afsnit, tilhører sagsøgerne en sunni-sufistisk retning inden for islam. Det fremgår endvidere af sagsfremstillingen, at den irakiske politistyrke, der ifølge sagsøgerne tilbageholdt og mishandlede sagsøgerne, var shiamuslimer, jf. stævningens side 7, afsnit 4 og 5.

På denne baggrund gør sagsøgerne gældende, at der foreligger en skærpet undersøgelsespligt, når der foreligger oplysninger om religiøst motiveret vold og alvorlige personovergreb, jf. stævningens side 18, andet sidste afsnit.

Idet Forsvarsministeriet henviser til opfordring(A) ovenfor, gøres det gældende, at selv hvis sagsøgerne godtgør, at de tilhører en sufi-sunni-muslimsk gruppe, og at dette var en medvirkende årsag til den påståede mishandling i irakisk varetægt, har dette ingen betydning for de processuelle spørgsmål, som landsretten i første omgang skal tage stilling til, jf. herom afsnit 1 ovenfor.

I øvrigt bemærkes, at Forsvarsministeriet ikke har nærmere kendskab til, hvilken betydning forholdene imellem sunni- og shiamuslimer i Irak har for denne sag.

Endvidere bemærkes, at sagsøgerne i de øvrige verserende sager (sag nr. B-3534-12, sag nr. B-3421-11, sag nr. B-397-12 og sag nr. B-1162-12) ligeledes har oplyst, at de tilhører en sunnimuslimsk minoritet, ligesom de har betonet, at det irakiske politi var domineret af shiamuslimer, jf. stævning af 13. september 2011 i sagen mod Forsvarsministeriet, side 3, stævning af 5. januar 2012 i sagen m.fl. mod Forsvarsministeriet, side 4-5, stævning af 16. marts 2012 i sagen m.fl. mod Forsvarsministeriet, side 6-7, og stævning af 28. september 2012 i sagen m.fl. mod Forsvarsministeriet, side 5-7.

Denne sags faktum adskiller sig således grundlæggende ikke fra de øvrige 4 sager på dette punkt.

Tilsvarende har det forhold, at sagsøgerne eventuelt måtte optræde på den filmoptagelse, som er fremlagt som bilag 39 i de øvrige sager (sag nr. B-3534-12, sag nr. B-3421-11, sag nr. B-397-12 og sag nr. B-1162-12), ingen betydning for de processuelle spørgsmål, som landsretten i første omgang skal tage stilling til, jf. afsnit 1 ovenfor.

3. SAGENS CENTRALE PROBLEMSTILLINGER

Forsvarsministeriet afventer Østre Landsrets stillingtagen til ministeriets anmodninger om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger, jf. pkt. 1.1, udskillelse efter retsplejelovens § 253 af spørgsmålene om forældelse, sagsøgernes processuelle partsevne og afvisning af sagsøgernes påstand, jf. pkt. 1.2, samt sammenlægning af retssagerne, jf. pkt. 1.3.

For så vidt angår sagens problemstillinger henvises foreløbigt til det, der er anført i svarskriftet af 14. december 2011 og duplikken af 2. marts 2012 i sagen mod Forsvarsministeriet.

4. LOVVALG

Sagsøgerne har allerede i stævningen lagt til grund, at dansk ret skal anvendes i forbindelse med landsrettens bedømmelse af sagen, jf. f.eks. stævningen side 3, afsnit 1 og 2.

Forsvarsministeriet kan på den baggrund og efter omstændighederne tiltræde, at sagens formelle og materielle spørgsmål, herunder spørgsmålet om forældelse og tortgodtgørelse, skal vurderes efter dansk ret.

5. ANBRINGENDER

5.1 Anbringender til støtte for afvisningspåstanden

5.1.1 *Processuel partsevne*

Til støtte for afvisningspåstanden gøres, for det første, gældende, at sagsøgerne ikke på nuværende tidspunkt har dokumenteret deres identitet i tilstrækkelig grad.

5.1.2 *Sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger*

Til støtte for afvisningspåstanden gøres, for det andet, gældende, at sagen i medfør af retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt., skal afvises, for det tilfælde at sagsøgerne ikke stiller den af landsretten fastsatte sikkerhed, som ikke for hver af sagsøgerne bør fastsættes til et mindre beløb end det, der blev fastsat i Østre Landsrets kendelser af 8. juni 2012, 10. august 2012 og 7. januar 2013 (bilag A, B og C).

5.1.3 *Sagsøgernes påstand 2*

5.1.3.1 *Den principale påstand*

Til støtte for afvisningspåstanden over for sagsøgernes principale påstand 2 gør Forsvarsministeriet for det første gældende, at påstanden er uklar og uegnet til at indgå i en operativ domskonklusion.

Det er således navnlig uklart, om påstanden er rettet mod Forsvarsministeriet eller landsretten. Hertil kommer, at for det tilfælde, at sagsøgerne måtte få medhold, er det ud fra ordlyden af påstanden og på baggrund af de anbringender, der er gjort gældende, uklart, hvilke retlige konsekvenser, der måtte følge af påstanden.

Påstanden retter sig efter sin ordlyd mod Forsvarsministeriet, mens anbringenderne til støtte herfor, herunder navnlig retsplejelovens § 339, stk. 3, og 344, stk. 3, angår rettens mulighed for procesledelse og bevisbedømmelse.

For det andet - og af samme grunde - er den principale påstand 2 så upræcis, at den er uegnet til at danne grundlag for behandling af sagen, jf. f.eks. Højesterets dom i UfR 2005, side 2134 H og Østre Landsrets dom i UfR 2006, side 922 Ø.

Navnlig bør det være åbenbart, at den danske stats undersøgelsespligt i medfør af EMRK artikel 3 ikke i praksis kan gennemføres i den civile retsplejes former i forbindelse med en påstand om tortgodtgørelse i en konkret sag som den foreliggende.

For det tredje gøres det gældende, at påstanden reelt er en anmodning til landsretten om at anvende retsplejelovens §§ 339, stk. 3, og 344, stk. 3, og at påstanden må afvises, idet den derved blot er et anbringende til støtte for tortgodtgørelsespåstanden.

Det bemærkes i den forbindelse, at landsretten naturligvis har pligt til at anvende retsplejelovens regler under denne retssag. Sagsøgerne kan derfor blot på sædvanlig vis anmode landsretten om at anvende de procesledelses- og bevisbedømmelsesmidler, som retsplejeloven indeholder. Dette kræver ikke en selvstændig påstand.

For det fjerde gøres det gældende, at sagsøgerne ikke har en selvstændig retlig interesse i påstanden, som rækker videre end sagsøgernes interesse i, at denne retssag gennemføres korrekt og i overensstemmelse med både EMRK's og retsplejelovens krav til procesledelse og sagsoplysning. Sagsøgernes interesse i en korrekt og lovlig gennemførelse af sagen sikres ikke ved selvstændig nedlæggelse af påstande herom.

Der henvises endvidere til de anbringender, der nedenfor gøres gældende til støtte for afvisningspåstanden overfor den subsidiære påstand 2.

5.1.3.2 Den subsidiære påstand

Forsvarsministeriet forstår sagsøgernes subsidiære påstand 2 således, at den angår Forsvarsministeriets pligt til at foranledige en særskilt undersøgelse af sagsøgernes påstande om tortur - uden for disse retssagers rammer.

Sagsøgernes anbringender til støtte for henholdsvis den principale og subsidiære påstand 2 er imidlertid ikke klart adskilte.

Til støtte for afvisningspåstanden over for sagsøgernes subsidiære påstand 2 gøres for det første gældende, at Forsvarsministeriet ikke er rette sagsøgte i forhold til en påstand vedrørende undersøgelse af danske styrkers brud på EMRK artikel 3. En sådan undersøgelse vil efter EMD's praksis skulle foretages af en uafhængig myndighed, og i Danmark vil det være Forsvarets Auditørkorps, der foretager sådanne strafferetlige undersøgelser vedrørende militært personelns handlinger i tjenesten. I det omfang påstanden overhovedet kan tages under påkendelse, er det derfor Forsvarets Auditørkorps og ikke Forsvarsministeriet, der er rette sagsøgte.

Såfremt sagsøgerne ønsker en strafferetlig efterforskning af de konkrete episoder, som denne retssag angår, må de derfor rette henvendelse til Auditørkorpsen.

Forsvarsministeriet gør, for det andet, gældende, at sagsøgerne ikke har en retlig interesse i påkendelse af en påstand, som tilpligter Forsvarsministeriet at anerkende en pligt til at foranledige en strafferetlig undersøgelse.

Dels vil en påkendelse af påstand 2 ikke fjerne nogen bestående retsuvished.

Parterne er ikke på nuværende tidspunkt uenige om, at EMRK artikel 3, jf. artikel 1, pålægger konventionsstater en undersøgelsespligt, og at både bevisførelsen under denne retssag og konklusionerne fra de undersøgelser, der forventes gennemført af undersøgelseskommissionen, vil kunne få betydning for, om de danske myndigheder derudover har pligt til at undersøge eventuelle brud på EMRK artikel 3 i forhold til sagsøgerne. Det er endvidere sandsynligt, at parterne ikke er uenige om, hvorvidt der skal foretages en strafferetlig undersøgelse, hvis henholdsvis denne retssag og undersøgelseskommissionens arbejde måtte føre frem til, at der er grundlag herfor.

Påstand 2 må derfor afvises, da den ikke har til formål at fjerne nogen bestående retsuvished, jf. UfR 2002, side 1245 H, og Gomard, Civilprocessen, 7. udg. side 407.

Det bemærkes, at landsrettens afvisning af sagsøgernes påstand 2 ikke strider mod EMRK artikel 6, idet EMRK ikke giver individer, der hævder at have været udsat for en krænkelse af EMRK artikel 3, en ret til national domstolsprøvelse af, om en konventionsstat har overholdt sin undersøgelsespligt efter EMRK artikel 3, jf. artikel 1.

I den forbindelse henvises til UfR 2010, side 1547 H (Irak-sagen).

Om sagsøgernes påstand 2 og staternes undersøgelsespligt efter EMRK artikel 3, jf. artikel 1, henvises i øvrigt til det, der er anført i Forsvarsministeriets Processkrift B, pkt. 3, side 4-6, i sagerne . mod Forsvarsministeriet, m.fl. mod Forsvarsministeriet og mod Forsvarsministeriet.

5.2 Anbringender til støtte for frifindelsespåstanden

Til støtte for frifindelsespåstanden gør Forsvarsministeriet i relation til forældelse, bevisbyrde og tortgodtgørelse de samme anbringender gældende som anført i svarskriftet af 14. december 2011, pkt. 7, og duplikken af 2. marts 2012, pkt. 4, i sagen mod Forsvarsministeriet, svarskriftet af 2. marts 2012, pkt. 7, i sagen m. fl. mod Forsvarsministeriet og i svarskriftet af 16. maj 2012, pkt. 7, i sagen m. fl. mod Forsvarsministeriet.

Herudover bemærkes vedrørende forældelse og tortgodtgørelse foreløbigt følgende:

5.2.1 Forældelse

Til støtte for frifindelsespåstanden gøres det overordnet gældende, at eventuelle krav på tortgodtgørelse, som sagsøgerne måtte have som følge af deres påståede tilbageholdelse den 25. november 2004 er forældede, jf. § 3, stk. 1, jf. § 30 i lov nr. 522 af 6. juni 2007 om forældelse af fordringer (herefter 2007-forældelsesloven), jf. § 1, nr. 5, i lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer (herefter 1908-forældelsesloven).

For det tilfælde, at sagsøgernes egne oplysninger om tidspunktet for løsladelse og dermed tidspunktet for forældelsesfristens begyndelse lægges til grund, var sagsøgernes krav allerede forældet primo-medio december 2009.

Sagsøgerne opfordres (B) til at oplyse og dokumentere, hvilke opsøgende handlinger og undersøgelser de har foretaget i forbindelse med forfølgning af det påståede krav mod Forsvarsministeriet.

5.2.2 Tortgodtgørelse

Af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, fremgår, at godtgørelse for tort skal betales af den, som er ansvarlig "*for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person.*"

Forsvarsministeriet gør gældende, at sagsøgerne ikke har godtgjort, at de har været udsat for en krænkelse, som er omfattet af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, idet sagsøgerne ikke har dokumenteret,

at sagsøgerne var blandt de tilbageholdte under Operation Green Desert, eller blev tilbageholdt i tilknytning hertil

at sagsøgerne blev udsat den i stævningen beskrevne behandling under forhøret på Shaibah Logistics Base og i den efterfølgende irakiske varetægt.

Forsvarsministeriet bestrider endvidere, at den behandling, som sagsøgerne hævder at have været udsat for i forbindelse med 1) den irakiske tilbageholdelse den 25. november 2004, 2) opholdet i "Akka-basen", også kaldet Camp Chindit, og 3) forhøret på Shaibah Logistics Base, udgør en retsstridig krænkelse af sagsøgerne, som berettiger til tortgodtgørelse, jf. stævningen, side 3, afsnit 1.

Forsvarsministeriet bestrider ikke, at sagsøgerne har været udsat for en retsstridig krænkelse i erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1's forstand, hvis de godtgør, at de har været udsat for den påståede behandling i 4) irakisk varetægt.

Det bestrides dog, at Forsvarsministeriet er ansvarlig for handlinger begået af irakiske styrker.

6. SAGENS OPLYSNING

Advokat Christian Harlang har den 22. juni 2011 og 11. juli 2011 anmodet henholdsvis Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen om aktindsigt i materiale vedrørende Operation Green Desert den 25. november 2004 samt det eksisterende regelgrundlag for danske operationer.

I den forbindelse modtog advokat Christian Harlang den 9. september og 22. september 2011 aktindsigt i en lang række dokumenter om Operation Green Desert samt regelgrundlaget for operationen fra Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen.

Om Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoens oplysning af sagen henvises til processkrift A, pkt. 2, i sagerne mod Forsvarsministeriet og
m. fl. mod Forsvarsministeriet, hvor dokumentoversigterne af henholdsvis 1. september og 22. september 2011 er fremlagt som bilag Æ og Ø.

Det er ovennævnte materiale, som danner grundlag for denne og de øvrige retssager mod Forsvarsministeriet af nu 23 irakere, repræsenteret af advokat Christian Harlang.

Advokat Christian Harlang har endvidere ved skrivelse af 1. og 13. februar 2012 rettet henvendelse til Forsvarskommandoen med henblik på forklaring af dele af det modtagne materiale, jf. bilag Å og AA, fremlagt ved processkrift A i sagerne mod For-
svarsministeriet og m.fl. mod Forsvarsministeriet. Denne henvendelse blev besvaret af Forsvarskommandoen ved skrivelse af 15. februar 2012 med bilag, jf. bilag Y og Z, fremlagt med duplikken i sagen mod Forsvarsmi-
nisteriet.

Der er således i det alt væsentlige givet aktindsigt i det for sagen relevante materiale, som ikke i medfør af offentlighedsloven er undtaget aktindsigt, og sagen er dermed belyst ved de udleverede dokumenter i størst muligt omfang.

Hertil kommer, at Forsvarskommandoen til brug for retssagerne har udarbejdet et notat, som beskriver handlingsforløbet under Operation Green Desert den 25. november 2004. Til denne beskrivelse er ligeledes udarbejdet notater om principper for afsøgning af et mål under operationer samt om kommandoforholdene under Operation Green Desert. Dokumenterne er fremlagt af Forsvarsministeriet som bilag U, W og X med duplik af 2. marts 2012 i sagen mod Forsvarsministeriet.

Forsvarsministeriet har endvidere i samme duplik af 2. marts 2012 meddelt, at disse oplysninger under en eventuel hovedforhandling vil kunne uddybes ved en række vidneforklaringer.

Forsvarsministeriet har således loyalt bidraget til sagens oplysning og ministeriet har anvendt ikke ubetydelige resurser på at imødekomme aktindsigtsbegæring og besvare sagsøgernes opfordringer.

Forsvarsministeriet er derfor helt uforstående overfor, at sagsøgerne i stævningen, pkt. 7, s. 30, anfører, at *"Beklageligvis har søgsmålene vedrørende sagsøger (1) til og med sagsøger (11) igennem de nu passerede mere end 15 måneder været udsat for konsekvente og systematiske krænkelse af sagsøgte forpligtelser til som offentlig myndighed at bidrage loyalt og fair til sagernes oplysning."*

Sagsøger 1 og 2 synes i stævningen af 28. december 2012 at være af den opfattelse, at der påhviler Forsvarsministeriet en udvidet oplysningspligt i retssager. Det fremgår ikke på hvilket grundlag, sagsøgerne støtter dette synspunkt.

Det bestrides, at der generelt gælder et princip om udvidet oplysningspligt i retssager mod offentlige myndigheder. I den forbindelse henvises til bl.a. Højesterets domme, UfR 2009, side 2198 H, UfR 2011, side 431 H og UfR 2011, side 456 H, hvor sagsøgerne i forbindelse med retssager mod offentlige myndigheder ikke fik medhold i editionsbegæring om fremlæggelse af materiale til sagernes belysning.

Afslutningsvist bemærkes, at Forsvarsministeriet i øvrigt bestrider, at ministeriet har forsøgt at *"forsinke, besværliggøre og i nogen grad afspore sagens ordentlige oplysning"*, jf. stævningen, s. 32, afsnit 5.

Processuelle meddelelser

til sagsøgte kan stiles til Kammeradvokaten v/ advokat Peter Biering, Vester Farimagsgade 23, 1606 København V (j.nr. 7501564 BIE).

Momsregistrering

Sagsøgte er ikke momsregistreret.

Dokumenter,

som påberåbes:

Bilag A: Østre Landsrets kendelser af 8. juni 2012 i sag nr. B-3421-11 og i sag nr. B-397-12

Bilag B: Østre Landsrets kendelse af 10. august 2012 i sag nr. B-1162-12

Bilag C: Østre Landsrets kendelse af 7. januar 2013 i sag nr. B-3534-12

Bilag D: Østre Landsrets kendelse af 30. juni 2008 i sag nr. B-1627-07

København, den 6. juni 2013

Kammeradvokaten

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Peter Biering', with a long horizontal flourish extending to the right.

v/Peter Biering

— Advokat

